

Loppuraportti

Turvallinen pyörämatkailu Tenojokilaaksossa

1.6.2022 – 31.3.2023

[Kuvaus hankkeen toteutuksesta suhteessa tukipäätöksessä hyväksytyyn suunnitelmaan maksuhakemuksen ajalta:](#)

Turvallinen pyörämatkailu Tenojokilaaksossa -hankkeen (1.6.2022-31.3.2023), hankenumero 202251, toteutti Utsjoen kunta. Hanketta rahoittivat Lapin ELY-keskus ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto. Hankkeessa toteutettiin ostopalveluna pyörä- ja luontomatkailua tukevat Tenonlaakson pyöräreitin turvallisuus-, logistiikka- ja opastusselvitykset ja -suunnitelmat. Yhtenäinen reitti kattaa 146 kilometrin matkan Tenojokivartta pitkin Karigasniemeltä Nuorgamiin (Seututie 970).

Toteutettujen selvitysten ja suunnitelmien tarkoituksena on ollut kehittää alueelle turvallista ja vastuullista pyörämatkailun liiketoimintaa. Niin ikään on haluttu edistää reitin liikenneturvallisuutta, parantaa matkailupalvelujen saavutettavuutta ja yleisesti tukea alueen veto- ja elinvoimaisuutta. Selvitykset tukevat kaikkia kuntalaisia, kunnan yrittäjiä, palvelujen tuottajia ja matkailijoita. Hanke kytkeytyi tiiviisti Utsjoen kunnassa meneillään olevaan Teno Outdoor -hankkeeseen, jonka tavoitteena on elvyttää Tenojokilaakson yritystoimintaa ja luoda alueelle uusia, vastuullisen matkailun periaatteita toteuttavia pyörä- ja luontomatkailun tuotteita ja palvelukokonaisuuksia. Turvallinen pyörämatkailu Tenojokilaaksossa- ja Teno Outdoor -hanke ovat tukeneet toisiaan: Teno Outdoor tavoitteineen on ollut isompi viitekehys, johon Turvallinen pyörämatkailu on kiinnittynyt, ja toisaalta tässä hankkeessa toteutettujen selvitysten avulla uusista palvelukokonaisuuksista pystytään kehittämään turvallisia.

Hankkeessa työskentelivät projektipäällikkö ja hankekoordinaattori, joiden tehtävänä oli hallinnoida hanketta mm. kilpailuttamalla selvitysten tekijä, seuraamalla selvitysten etenemistä, tekemällä maksatukset ja raportoimalla hankkeesta. Projektipäällikkö työskenteli 20% työajalla ja hankekoordinaattori 15% työajalla. Voidaan todeta, että nämä resurssit ovat olleet riittävät hankkeen onnistuneeseen toteutukseen suunnitelman mukaisesti. Merkittävässä roolissa oli kuitenkin myös Teno Outdoor -hankkeessa työskennellyt vastuullisuusasiantuntija ja matkailuvastaava, joka antoi tärkeän panoksensa myös Turvallinen pyörämatkailu Tenojokilaaksossa -hankkeen taustoittamiseen, ostopalvelun hankintaan ja valmiiden selvitysten kommentointiin.

Tarjouspyyntö kilpailutettiin Cludia-järjestelmässä 19.9.2022. Projektipäällikkö ja hankekoordinaattori pitivät kilpailutuksen avauskokouksen 5.10.2022. Järjestelmään oli saapunut vain yksi tarjous Swecolta, joiden tarjous ylitti suunnitellun budjetin. Tarjoajan kanssa sovittiin hintaneuvottelu, joka pidettiin Teams-palaverina 10.10.2022. Neuvottelussa olivat mukana hankkeen projektipäällikkö, hankekoordinaattori ja Utsjoen kunnan vastuullisuusasiantuntija/matkailuvastaava. Tarjoajan puolelta neuvottelussa oli kaksi edustajaa. Hintaa saatiin neuvoteltua alemmas niin, että hankintapäätös voitiin tehdä. Lokakuun lopussa alettiin valmistella selvitysten toteuttamista tarjoajan kanssa. Hankkeen aloituspalaveri pidettiin Elyn edustajien kanssa 1.11.2022.

Sweco ryhtyi töihin nopealla aikataululla. Ideaalitalanne olisi ollut, että Swecon asiantuntijat olisivat päässeet kenttätöihin sulan maan aikana ja testaamaan reittiä pyörillä. Valitettavasti lumi ehti sataa maahan lokakuun aikana, minkä vuoksi koko reittiä ei voitu kartoittaa autenttisesti pyörillä. Turvallisuusselvitys toteutettiin autolla, jalan ja fatbike-pyörillä. Hankkeen projektipäällikkö, kunnan vastuullisuusasiantuntija sekä elinvoimajohtaja tapasivat Swecon Kimmo Vähäjylkän ja Petteri Nisulan Utsjoella 23.11.2022, kun nämä olivat tekevät turvallisuuskartoituksia. Tapaamisessa Vähäjylkkä ja Nisula kertoivat tekemistään alustavista turvallisuushavainnoista sekä esittelivät kuvamateriaalia reitin varrelta ja havainnollistivat näin turvallisuuteen vaikuttavia haastavia kohtia. Tämän kokouksen lisäksi hankehenkilöstö piti Swecon kanssa palavereita säännöllisesti etänä Teamsissa. Lisäksi selvitysten edistymistä seurattiin sähköpostitse ja puhelimitse, ja hankehenkilöstö sai materiaalia kommentoitavakseen.

Selvitykset valmistuivat puolivälissä maaliskuuta 2023. Valmiit selvitykset sisälsivät seuraavat kohdat:

1. Alueen turvallisuusselvitys ja -suunnitelma

Selvitys pitää sisällään koko Seututie 970:n sekä reitille tulevien pistojen turvallisuusselvityksen ja suositukset, sisältäen kustannusarviot tarvittavista toimenpiteistä. Valmiin turvallisuussuunnitelman avulla on muodostettu kuva reitin nykyisestä liikenneturvallisuudesta ja kehityskohteista erityisesti pyörämatkailijan näkökulmasta.

Työn lähtötietoina Sweco hyödynsi Väyläviraston avoimia tietosisältöjä (tieVelho ja Digiroad) sekä muita paikkatietoaineistoja (mm. SYKE, MML). Lisäksi tärkeää informaatiota kokonaisuuden tarkastelussa olivat maastokäynnillä autosta, pyöräillen sekä kävellen tehdyt havainnot liikenneympäristöstä sekä muu projektiryhmän paikallistuntemus. Lapin ELY-keskus on toteuttanut

alueelta vuonna 2018 toteutettu Inarin ja Utsjoen liikenneturvallisuuksuunnitelman, jonka tuloksia tässä työssä hyödynnetään soveltuvin osin. Muita aiempia selvityksiä alueelta ei ole.

Toimenpide-ehdotusten laadintaa varten Sweco muodosti tavoitetilan, johon kehitystoimenpiteillä pyritään. Toimenpide-ehdotuksille tehtiin kustannusarviot sekä alustava toimenpideohjelma, jota voidaan hyödyntää jatkotoimenpiteiden aikataulutuksessa ja rahoituksessa.

Selvitysten tulosten perusteella tunnistettuja merkittävimpiä liikenneturvallisuuksuden riskejä ovat:

1. Kapea ajoradan poikkileikkaus, jonka reunoilla ei ole väistöttilaa
2. Ajoittain puutteelliset näkemät
3. Pitkät nousut ja niistä johtuva pyöräilijän matkanopeuden hidastuminen ja moottoriajoneuvon kuljettajan ohitustarpeen kasvu

Näiden lisäksi turvallisuusriskejä ovat moottoriajoneuvojen todelliset, mahdollisesti nopeusrajoitusta korkeammat ajonopeudet sekä puutteet kuljettajien ennakkoinnissa. Lisäksi turvallisuusriskejä aiheuttavat kaiteisiin ja muihin suistumisvaarallisiin rakenteisiin rajautuvat tienosat, sekä jalankulkijoiden suosimilla alueilla suojateiden ja erillisten jalankulun ja pyöräilyn väylien puutteet. Turvallisuusriskinä pidetään myös jäsentymättömiä liittymäjärjestelyitä.

Konkreettisia ensivaiheen toimenpide-ehdotuksia liikenneturvallisuuksuden parantamiseksi sekä kustannusarviot toimenpiteistä (taulukko):

1. Varoitusmerkit (esim. heikko näkemä, polkupyöräilijöitä) ja ajoradan reunamerkinät
2. Nopeusrajoituksen lasku koko reitillä 70km/h
3. Pysähtymispaikkojen ja tärkeimpien matkailukohteiden viitoitus ja selkeät opasteet. Muutenkin pysähtymispaikkojen turvallisuuden varmistaminen, mm. sen varmistaminen, että piennarkasvillisuus ei estä näkemää ja aiheuta vaaratilannetta.
4. Ajoradan leventämistä voidaan harkita, mutta se on kallista eikä välttämättä paranna turvallisuutta merkittävästi (leveämpi tie todennäköisesti johtaa moottoriajoneuvojen nopeuksien kasvamiseen).
5. Pyöräilijöiden huomioinen liikenteessä -koulutus paikallisille: erityisesti moottoriajoneuvon nopeus ja ohitusetäisyys vaikuttavat pyöräilijän turvallisuudentunteeseen.
6. Utsjoen kylän länsipuoliset jalankulun ja pyöräilyn järjestelyt

7. Karigasniemen kylän liikennetilan jäsentely.

2

Toimenpidetaulukko

Sijainti	Aosa	Aet	Los	Let	Toimenpide	Pituus m	Yksikkökustannus	Kustannusarvio
Koko linja	1	0	21	10051	70 kmh	128800	-	8000 €
Karigasniemi	1	212	1	605	Liikennetilan jäsentely	-	-	12 000 €
Rovisuvanto	1	6980	1	8170	50 kmh	1200	-	500 €
Piesjoki-Akujoki	3	271	4	248	50 kmh	8300	-	1 600 €
Piesjoki-Fierranjoki	3	662	3	3287	levennys	2600	1 200,00 €/m	3 120 000 €
Nuvvus	7	8914	7	10364	levennys	1500	1 200,00 €/m	1 800 000 €
Jalven mäet	11	2849	11	4639	levennys	1900	1 200,00 €/m	2 280 000 €
Utsjoen lieve länteen	13	7293	13	9895	Jkpp	2600	700,00 €/m	1 820 000 €
tukimuuri tarvittaessa	-	-	-	-	Jkpp		500,00 €/m	- €
Utsjoen lieve länteen	13	7293	13	9895	Kylätie	2600	100,00 €/m	260 000 €
Utsjoen lieve itään	14	630	14	3355	Kylätie	2700	100,00 €/m	270 000 €
Nuorgam-raja	21	7947	21	8991	50 kmh	1000	-	500 €
Utsjoki-raja	14	630	21	8991	Kevytrakenteinen rinnakkaisväylä	-	150,00 €/m	- €
Pistemäiset toimenpiteet						Määrä kpl	Yksikkökustannus	Kustannusarvio
Koko linja	1	0	21	10051	Opastus	79	550,00 €	44 000€
Koko linja	1	0	21	10051	Varoituserkit	8	700,00 €	5 600 €
koko linja	1	0	21	10051	Pyöräpysäköinti	3	1 500,00 €	4 500 €
Koko linja	1	0	21	10051	Katettu pyöräpysäköinti	2	3 000,00 €	6 000 €
Vastuullisuustaulu						10	4 000,00 €	40 000 €
Opastaulu						1	4 000,00 €	4 000 €
Yhteensä								9 633 000 €

13

2. Logistiikkaselvitys

Selvitys käsittelee pyörämatkailun keskeisiä palveluita ja niiden saavutettavuutta, mm. huolto- ja kuljetuspalvelut. Lisäksi selvityksessä on tarkasteltu olemassa olevia pyörämatkailua tukevia julkisen liikenteen kulkuyhteyksiä ja niiden kehittämistarpeita.

Vaikka yleiskuva reitin varrella olevista pyörämatkailijan palveluista on kohtalaisen hyvä, haasteen muodostavat pitkät etäisyydet palveluiden välillä. Myös reitin saavutettavuudessa todettiin kehittämiskohteita: pyörämatkailijan kannalta ongelmallista on, että Lapin joukkoliikenteen tarjonta on hajautunut eri tahoille, ja operaattorit hoitavat omia reittejään ja aikataulujaan. Osittain tieto reiteistä ja aikatauluista on hankittava eri verkkopalveluista. Tästä syystä kokonaiskuvan saaminen jo tarjolla olevasta joukkoliikenteestä on matkustajan kannalta vaivalloista. Swecon suositus on, että yhteistyötä olisi parannettava joukkoliikenteen operaattoreiden välillä aikataulujen yhteensovittamiseksi.

Hankkeen puitteissa Swecon suosituksiin logistiikasta ja palveluista on jo reagoitu siten, että Tenonlaakson pyöräreitin nettisivuille on koottu tieto julkisen liikenteen yhteyksistä, kuljetus- ja muista palveluista sekä niistä yrittäjistä, joiden puoleen pyöräilijä voi kääntyä esimerkiksi välinerikon sattuessa.

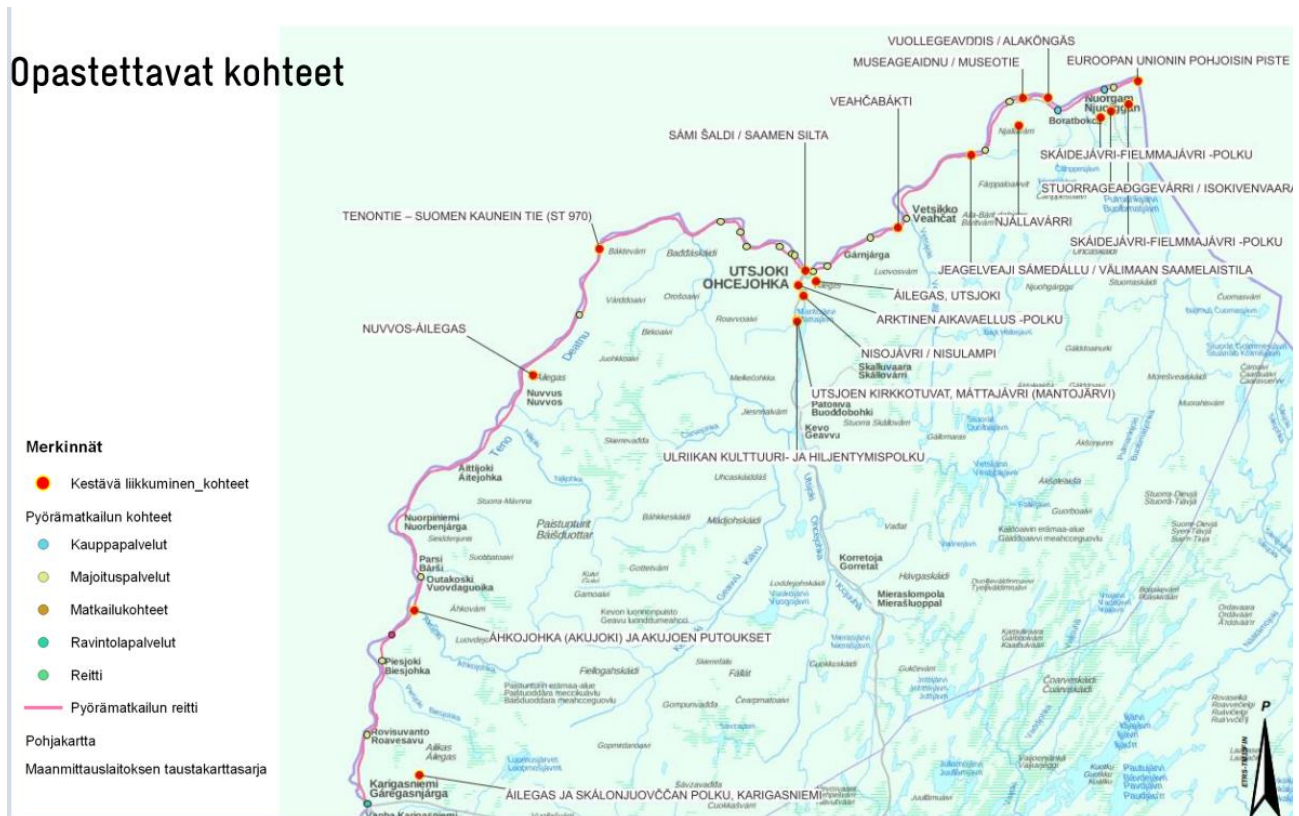
3. Opastussuunnitelma

Suunnitelmassa on paikannettu alueelle tarvittavat turvallisen pyörämatkailun mahdollistavat opasteet ja vastuullisen matkailun kyltit. Lisäksi näistä on tehty kustannusarvio. Opastussuunnitelma auttaa luomaan reitille yhtenäisen ilmeen ja parantamaan reitin käyttäjäkokemusta. Lisäksi yhtenäinen opastus parantaa kohteiden sijainnin ennakoitavuutta ja mahdollistaa mm. pysähdykset ja muut liikenteessä tehtävät päätökset turvallisesti.

Sweco suosittaa yhdenmukaisella etäisyydellä sijaitsevia ennakko-opasteita (noin 200 metriä ennen kohdetta) sekä kohteiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevia opasteita. Opastettavia kohteita ovat:

- Kestävän matkailun kohteet (10 kpl)
- Merkittävät näköalatasanteet (2 kpl)
- Palvelut (majoitus- ja ruokapalvelut, aktiviteetit) (8 kpl)
- Muut luontokohteet (2 kpl)
- Reittiopasteet

Opastettavat kohteet on esitetty alla olevassa kartassa.

Hankkeessa päästiin sille asetettuihin tavoitteisiin selvitysten toteuttamisen osalta, mutta hankehenkilöstö olisi voinut tiedottaa tuloksista laajemmin hankkeen aikana ja välittömästi sen päättymisen jälkeen. Myöskään konkreettiset toimenpiteet turvallisuuden parantamiseksi eivät käytännössä näy vielä kesällä 2023, vaan niistä on käytävä vuoropuhelua mm. Elyn kanssa. Monet toimenpiteistä ovat myös kustannuksiltaan mittavia, eikä kunnalla välttämättä ole varaa tai halua priorisoida niitä tehtäviksi kovin nopeasti.

Turvallinen pyörämatkailu Tenojokilaaksossa -hankkeen aikana ei ehditty järjestää paikallisille koulutusta tai työpajaa selvitysten sisällöistä, koska Sweco toimitti selvityksen vasta 17.3.2023. Työpaja tullaan kuitenkin pitämään loppuvuoden aikana Teno Outdoor -hankkeen puitteissa.

Lopuksi voidaan todeta, että Tenojokilaakso ei selvitysten perusteella ole pyörämatkailijalle mahdoton kohde, mutta reitillä on lukuisia liikenneturvallisuuteen vaikuttavia riskitekijöitä, joihin on tärkeää puuttua mahdollisimman pian. Tällä parannetaan paitsi matkailijoiden myös paikallisen väestön ja elinkeinoharjoittajien liikenneturvallisuutta.

[Selvitys tuen myöntämisen jälkeen tapahtuneista muutoksista hakijan toiminnassa, taloudellisissa tai muissa hankkeen toteutukseen vaikuttavissa olosuhteissa:](#)

Hankekoordinaattori vaihtui kaksi kertaa: Siiri Uinon suunniteltiin aloittavan tehtävässä, mutta hän siirtyi toisiin tehtäviin. Hankekoordinaattorina aloitti Kaisu Kotaniemi syyskuussa 2022. Joulukuussa 2022 Kotaniemi siirtyi toisiin tehtäviin ja hankekoordinaattoriksi tuli Riikka Keskiäho. Uusi hankekoordinaattori joutui perehtymään hankkeen tavoitteisiin ja toimenpiteisiin uudelleen, mutta lopulta henkilöstömuutokset eivät merkittävästi hidastaneet tai haitanneet hankkeen etenemistä. Muilta osin hanke on toteutunut suunnitellusti.